Gemeente Raalte

Afbeelding: Groenhoofdstructuur Harinkdijk Raalte

Nota

Actualisatie Groenhoofdstructuur

2024

Inhoudsopgave

Bestuurssamenvatting
Nieuwe visie Pag. 1

Hoofdstuk 1 Aanleiding en doelen
Raalte is en blijft een groene gemeente Pag. 2
Waarom een actualisatie? Pag. 3
Status huidige GHS (versie 2011) Pag. 3
Inhoudelijke doelen actualisatie GHS 2024 Pag. 4

Hoofdstuk 2 Opbouw kaartlagen GHS/GNS
Opbouw GHS/GNS 2024 Pag. 5
Kenmerken kaartlaag GHS Pag. 5
Kenmerken kaartlaag GNS Pag. 6
Kenmerk kaartlaag eigendommen derden Pag. 6

Hoofdstuk 3 Beleid GHS/GNS
Beleid GHS (Groenhoofdstructuur) Pag. 7
Beleid GNS (Groennevenstructuur) Pag. 8
Gewenste verschijningsvorm GHS/GNS Pag. 8
Beleid eigendommen van derden Pag. 10

Hoofdstuk 4 Toepassing in de praktijk
Tot slot Pag. 11

Bijlagen Pag. 12

Afbeelding: Oude historische hoofdstructuur, overgang buitengebied/bebouwde kom

Bestuurssamenvatting

Veel inwoners, ondernemers en bezoekers van de gemeente Raalte waarderen de groene omgeving. Een groene omgeving die bijdraagt aan een mooie en gezonde leefomgeving, die diensten biedt die we zo vanzelfsprekend vinden als schone lucht en water. De 9 kernen kennen ieder hun eigen landschapskarakteristiek vaak vormgegeven door de bebouwingsstructuren met de daarbij behorende wegen- en groenstructuren.

De groenstructuren zijn belangrijke dragers voor de ruimtelijke kwaliteit en identiteit, en zijn als zodanig vastgelegd in de nota groenhoofdstructuur uit 2011. Deze nota is aan een herziening toe, waarbij tevens geactualiseerde kaarten worden gepresenteerd. Met een nieuwe versie van deze nota beogen we voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen over een geactualiseerd toetsingsplan te beschikken.

Het beleid is en blijft gericht op het handhaven en versterken van de groenstructuren, waarbij ook verbindingen worden gelegd met de eigendommen van derden. Deze onderlinge nauwe samenhang biedt een ruimtelijke basis waarbinnen allerlei groene- en biodiversiteitsfuncties met name een plek krijgen, naast nieuwe opgaven op het gebied van bijvoorbeeld klimaatadaptatie en gezondheidsbevordering.

Raalte is en blijft een groene gemeente

De gemeente Raalte is een groene gemeente, dat vinden we haast vanzelfsprekend en dit wordt ook breed gewaardeerd. Dat willen we graag zo houden, verbeteren en versterken. In de groene netwerken laten de voordelen van groen zich goed combineren. Groene netwerken dragen bij aan de gezondheid van mensen, versterken sociale netwerken, kent belangrijke waarden op het gebied van identiteit en ruimtelijke kwaliteit, is onmisbaar voor het voortbestaan van soorten en brengt ons grote voordelen op het gebied van klimaatadaptatie. We zien allerlei ruimtelijke en beheeropgaven op ons afkomen die we willen blijven toetsen.

Om de groene karakteristiek en ruimtelijke kwaliteit per kern duurzaam te kunnen behouden en te versterken kennen we voor onze 9 kernen de zogenaamde 'groenhoofdstructuur' (GHS). Deze is aan een actualisatie toe. Deze nota handelt hierover en vervangt hiermee de 'nota groenhoofdstructuur 2011'.

Waarom een actualisatie?

De gemeente Raalte kent sinds 2004 de zogenaamde 'groenhoofdstructuur' (GHS) voor de 9 kernen. Het maakte destijds deel uit van het groenbeleidsplan "Kernen in het groen'. De GHS is op kaarten weergegeven met een bijbehorende beleidsnotitie en betreft voornamelijk gemeentelijke eigendommen. Een actualisatie hiervan heeft plaatsgevonden in 2011 (vooral nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die op kaart zijn gezet). De GHS is door de raad vastgesteld. Een actualisatie van de GHS komt nu in beeld omdat:

1. Het huidige beleid deels is achterhaald en om een herziening van het toetsingsplan vraagt;
2. De huidige kaarten niet meer actueel zijn vanwege de vele ruimtelijke ontwikkelingen die zich na 2011 hebben voorgedaan, zowel inbreidingen als uitbreidingen;
3. Er een actueel en samenhangend overzicht nodig is van groenelementen binnen de 9 kernen die bijdragen aan onze beleidsdoelen en -opgaven (klimaat, biodiversiteit, gezondheid en leefbaarheid);
4. Het beter zichtbaar maken van de samenhang met waardevolle groenelementen in eigendom van derden (zoals 'lijst beschermwaardige houtopstanden', wateren van waterschap);
5. Het beter zichtbaar maken van kansen die zich voordoen bij een integrale aanpak van opgaven in de openbare ruimte (groeiopgave en toekomstbestendige dorpen en wijken)
6. Er plaatselijk aanvulling van de GHS nodig is om (ecologische of ruimtelijke) kansen te benutten.

Status huidige GHS (versie 2011)

De nota Groenhoofdstructuur met de bijbehorende kaarten wordt als een toetsingsplan gehanteerd bij ruimtelijke ontwikkelingen, inrichting en beheer van groen. Het beleid ten aanzien van de GHS is gericht op het handhaven en versterken van de GHS met name op de groene ruimtelijke kwaliteit in de kernen. Dit betekent dat binnen de GHS, waar de groene functie van groot belang is, er géén grond wordt afgestoten. En in beginsel wordt voor de kap van bomen

geen vergunning verleend. Ook is omschreven hoe de bomenhoofdstructuur er uitziet (gewenste verschijningsvorm, bijv. Dubbele bomenrijen langs wegen)

Binnen de huidige GHS zijn ook eigendommen van derden opgenomen. Deze groengebieden zijn ondersteunend aan de GHS in gemeentelijk eigendom. Regelgeving wordt vooral bepaald door de bestemmingsplanvoorschriften. De lijst met beschermwaardige houtopstanden (beleidsmatig vastgelegd in de nota 'Groen, samen doen!' uit 2016) maakt hiervan (nog) geen deel uit. Voor deze houtopstanden geldt het kapverbod als opgenomen in de Algemene Plaatselijke Verordening.

Inhoudelijke doelen actualisatie GHS 2024

Het actualiseren van de GHS moet in de context van deze tijd worden geplaatst en in lijn zijn met de Omgevingsvisie 'Horizon gemeente Raalte 2040'. Hierbij streven we naar een integrale en gebiedsgerichte benadering waarbij participatie een belangrijke plaats heeft. Het staat ook voor een evenwichtige toedeling van ruimtelijke functies. In beleidsmatig opzicht vertalen we dat tot het beleid rondom de groenhoofdstructuur (zie hoofdstuk 2) en de daarbij behorende kaarten.

Afbeelding: Drone foto van Luttenberg waarop de groenhoofdstructuur goed te zien in onderlinge samenhang met eigendommen van derden.

Opbouw GHS/GNS 2024

Het beleid dat we actualiseren laat zich ondersteunen met kaartmateriaal. De opbouw van het kaartmateriaal bespreken we eerst in dit hoofdstuk, gevolgd door het beleiddat we hierop willen toepassen. De bestaande kaarten van de groenhoofdstructuur gebruiken we als basis en handhaven we, en breiden deze uit waar nodig. Hierop bouwen we voort door hieraan enkele kaartlagen toe te voegen. Zo ontstaat een samenhangend overzicht van groene en blauwe structuren. We maken hierbij een onderscheid tussen de groenhoofdstructuur (GHS) en de groennevenstructuur (GNS). Hiermee komt de term groensubstructuur, uit de oude plannen te vervallen. Het onderscheid tussen gemeentelijk eigendom en de eigendommen van derden handhaven we.

De opbouw van de kaartlagen ziet er als volgt uit:
- Groenhoofdstructuur, gemeentelijk eigendom (GHS)
- Groennevenstructuur, gemeentelijk eigendom (GNS)
- Eigendommen derden

Kenmerken kaartlaag GHS

De groenhoofdstructuur (GHS) heeft robuustheid als kenmerk voor gemeentelijk eigendom en draagt op wijk- en kernniveau bij aan de inhoudelijke doelen. De GHS is opgebouwd uit:

- De bomenhoofdstructuur 2010 + nieuwe ruimtelijke structuren met een stedenbouwkundig (hoofd)structuurbepalend karakter (o.a. langs nieuwe (hoofd)ontsluitingswegen). De oorspronkelijke opbouw van de bomenhoofdstructuur had een sterke relatie met de oude landschappelijke structuren en historische wegbeplantingen waarvan de basis is terug te vinden in het Landschapsontwikkelingsplan uit 2008. De GHS legt de structuren vast op het niveau van een kern- en wijkniveau.
- De schaalbepalende elementen 2010 + nieuwe ruimtelijke structuren die aan de kernen zijn toegevoegd met een grootschalig karakter en de bestemming 'Groen' of 'Natuur' (o.a. binnen of rondom nieuwbouwlocaties).

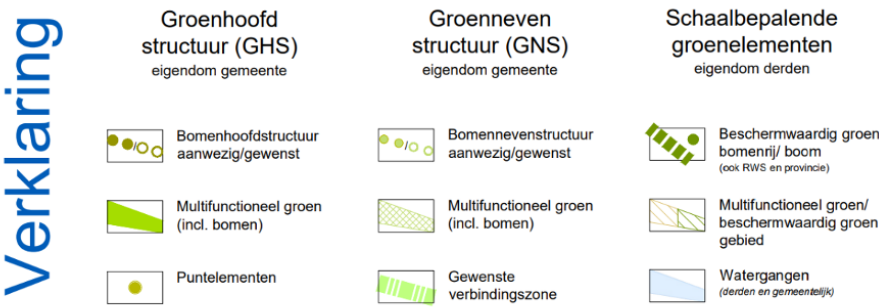

Afbeelding: Legenda bij kaarten groenhoofdstructuur

Kenmerken kaartlaag GNS

- De groennevenstructuur (GNS) heeft een zekere mate van robuustheid als kenmerk voor gemeentelijk eigendom en draagt op buurtniveau bij aan de inhoudelijke doelen. De GNS is opgebouwd uit: De bomensubstructuur 2010 + eventuele nieuwe nevenstructuren en bijzondere bomen voorv zover deze buiten de GHS staan.
- Nieuwe ecologische verbindingselementen gelegen aan een bomenhoofd- of nevenstructuur met een minimale breedte van 5 meter, ténzij ontbrekende schakel in ecologische verbindingsroute (dan is een breedte van minder dan 5 meter ook toegestaan).
- Groen dat (op buurtniveau) een belangrijke rol speelt / grote bijdrage levert aan de klimaat- en biodiversiteitsopgave met de bestemming 'Groen' of 'Natuur'.

Kenmerk kaartlaag eigendommen derden

- De kaartopbouw is gebaseerd op de kaart GHS 2010, schaalbepalende elementen eigendommen derden met uitbreiding op basis van ruimtelijke ontwikkelingen sinds 2011
- De overzichtskaart van de 'lijst beschermwaardige houtopstanden'.
- Stedelijk water, eigendom Waterschap.

De nieuwe kaarten en de toetsingscriteria voor de groenhoofdstructuur zijn in de bijlage opgenomen

Beleid GHS (Groenhoofdstructuur)

Met een integrale blik op het gebruik, de inrichting en het beheer van de openbare ruimte komen de beleidsdoelen anno 2024 ook in een ander perspectief te staan. Op hoofdlijnen zijn de wijzigingen beperkt. Vanuit de integrale blik, die aansluit bij de Omgevingsvisie en de nota "Op weg naar een toekomstbestendige openbare ruimte" komen meerdere (beleids)doelen in beeld. Deze doelen willen we kunnen toetsen. Hoe zien we de GHS , wat willen we hiermee bereiken en welke uitgangspunten hanteren we hiervoor is hieronder weergegeven.

- De GHS is de robuuste drager van de groene identiteit op het niveau van een kern en/of een wijk in samenhang met de groennevenstructuur en de eigendommen van derden in de 9 kernen.
- De GHS heeft een structurerende waarde, bijv. het versterken van de hiërarchie en de herkenbaarheid van wegen en gebieden.
- De GHS heeft een cultuurhistorische en landschappelijke waarde, bijv. oude lanen en bomen in de kernen, rond kerken en groen rond de gracht aan de Zwolsestraat (achter oorlogsmonument).
- De GHS heeft belangrijke waarden voor het versterken van de leefbaarheid met name op het gebied van gezondheid, biodiversiteit en klimaat.
- Ingezet wordt op het handhaven en versterken, kwantitatief en kwalitatief (areaal, ruimtelijke en ecologische kwaliteit). Waar mogelijk wordt een verloren gegane structuur opnieuw aangelegd.
- Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen (o.a. de groeiopgave) streven we naar het toevoegen van robuuste groenstructuren die zoveel mogelijk aansluiten op de bestaande GHS;
- Met de GHS wordt ook de verbinding met de groene, ruimtelijke en ecologische kwaliteiten van het buitengebied gelegd en draagt zo bij aan de groene- en blauwe dooradering.
- In principe is de bodem- en waterhuishoudkundige situatie leidend t.a.v. inrichting en beheer.
- Afstoten groen (verkoop grond) is niet meer mogelijk (afstappen van beleid 2010 wanneer de maatvoering dit nog wel zou toestaan) in verband met de huidige druk op grond, tenzij het een groot maatschappelijk doel dient. Adoptiegroen is wel toegestaan, mits het gebruik en de inrichting bijdraagt aan de doelstellingen.
- Uitgangspunt is altijd eerst dat bomen met een goede toekomstverwachting

(>15 jaar) duurzaam behouden of ingepast moeten worden. Bij kap van bomen gaan we uit van het uitvoeren van een herplantplicht (o.b.v. 1:1 compensatie van verloren gegaan boomkroonvolume, zoveel mogelijk ter plaatse om de GHS in stand te houden.
- Stimuleren meervoudig gebruik van de grond om zo de samenhangende doelen uit de nota "Op weg naar een toekomstbestendige openbare ruimte" te kunnen realiseren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan functies als: ecosysteemdiensten, groene aankleding, verkeersgeleiding/-scheiding, waterberging, koelteplek, ecologische verbindingsroute of foerageer-/verblijfsplek, voetgangers-/fietsroute, speel-/ontmoetingsplek.
- Prioritair gebied t.a.v. investeringen op het gebied van groen en biodiversiteit (natuurinclusief), eventueel in samenhang met klimaatadaptieve maatregelen.
- We nemen als gemeente Raalte hierin een proactieve rol. Dat wil zeggen dat we zelf het initiatief nemen voor het realiseren van de beleidsdoelen of derden hiertoe stimuleren.

Beleid GNS (Groennevenstructuur)

De beleidsdoelen voor de GNS sluiten nauw aan bij die van de GHS. Belangrijk verschil is dat de GNS minder robuust en grootschalig is. De GNS is op buurtniveau van belang en ondersteunend aan de GHS, ook in het kader van het versterken van de biodiversiteit (stepping stone). De GNS is van waarde voor de groene kwaliteiten, echter met een inzet die aansluit op kansen die zich ter plaatse aandienen. De inzet op het verzilveren van de meekoppelkansen, het vergroenen van de leefomgeving en het verbeteren van de leefbaarheid zijn hierbij van groot belang. Hier pakken we een meer reactieve rol.

Gewenste verschijningsvorm GHS/GNS

In de genoemde eerdere nota's uit 2004 en 2011 is de gewenste verschijningsvorm beschreven. Hoe ziet deze eruit en waar herkennen we die?
De groenhoofdstructuur is opgebouwd uit de bomenhoofdstructuur en het schaalbepalend groen.

Gewenste verschijningsvorm bomenstructuren

Voor de bomenhoofdstructuur blijven we de eerder vastgestelde verschijningsvorm (2004) hanteren, wel met de aanvulling dat gestreefd wordt naar meer diversiteit bijvoorbeeld ten aanzien van de keuze van boomsoorten. Hiermee vergroten we de variatie en wordt de kwetsbaarheid kleiner.

Om aan de gewenste verschijningvorm te kunnen voldoen binnen deze structuren dient aan de nodige ruimtelijke en technische eisen te worden voldaan. Belangrijk uitgangspunt is dat er voldoende ondergrondse en bovengrondse ruimte is om bomen volwassen te laten worden. De dimensionering van de bomenhoofdstructuur moet zodanig zijn dat bomen van 1e of 2e grootte (bijv. eik, beuk, linde of kastanje) tot wasdom kunnen komen zonder daarbij schade te ondervinden van of te veroorzaken aan zijn omgeving. Omgevingsfactoren worden zoveel als mogelijk afgestemd op de aanwezigheid van bomen of de wens tot het aanplanten van bomen. We sluiten hierbij zoveel mogelijk aan bij de beleidsklasse I en II uit het Handboek Bomen. Voor bomen in de groennevenstructuur hanteren we dezelfde gewenste verschijningsvorm, waarbij ook (laan)bomen met een kleiner eindbeeld (2e of 3e grootte) kunnen worden toegepast.

Gewenste verschijningvorm schaalbepalend groen

Voor de schaalbepalend groen wordt de inrichting afgestemd op de wensen en mogelijkheden ter plaatse (mede op basis van het principe bodem- en watersturend) en op de ecologische kansen die zich voordoen. Dit is tevens te zien in relatie tot het gewenste meervoudige gebruik van deze grootschalige groenelementen. Hiervoor liggen er kansen en is extra aandacht nodig voor variatie in beplantingsstructuren (kruiden, grassen, heesters, hagen en goede overgangen tussen beplantingstypen), waarbij de veiligheid (sociale en verkeersveiligheid), de praktische beheerbaarheid en de betaalbaarheid van de maatregelen niet uit het oog worden verloren.
We maken zoveel als mogelijk gebruik van inheems en streekeigen plantmateriaal, biodivers, vriendelijk voor insecten en fauna in stedelijke omgeving en goed afgestemd op de (stedelijke) groeiplaats- en omgevingsaspecten (bodem, grondwaterstand, strooizout, zon/schaduw etc.).

Beleid eigendommen van derden

Eigendommen van derden kunnen ook een belangrijke bijdrage leveren aan de inhoudelijke doelen. Deze eigendommen zijn daarom ook op de kaarten aangegeven om zo de samenhang en de koppelingsmogelijkheden met de beleidsambities in beeld te brengen. Hiermee worden de robuustheid en de ecologische kwaliteit en potenties van de groene omgeving goed zichtbaar. Om met name ook de ecologische potenties van stedelijk water in beeld te brengen zijn nu ook de eigendommen van het waterschap op de kaarten weergegeven. De beleidsdoelen die hierop van toepassing zijn, zijn vooral gericht op het in stand houden en het verbeteren van de (ecologische en klimatologische) kwaliteiten. De rol van de gemeente beperkt zich tot het (zo mogelijk) faciliteren van kwaliteit verbeterende ruimtelijke ontwikkelingen / initiatieven van derden (eigenaren). Dat kan op vele manieren, zoals het beschikbaar stellen van subsidies, het leggen van contacten en verbindingen of het (regisseren/organiseren van) inzetten van vrijwilligers (o.a. vastgelegd in het beleid rondom klimaatadaptatie en biodiversiteit). De regelgeving, als vastgelegd in het bestemmingsplan, is en blijft van toepassing. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zal een brede belangenafweging moeten worden gemaakt waarbij de groene en ecologische kwaliteiten (baten) en potenties worden meegewogen.

Afbeelding: Grootschalig groen (groenhoofdstructuur)

Afbeelding: Nieuwe aangepaste groenhoofdstructuur, meervoudig gebruik openbare ruimte (Almelosestraat Raalte)

Tot slot

Met het voorliggende beleid beschikt de gemeente Raalte over een actueel toetsingsplan voor het instandhouden en ontwikkelen van bestaande en nieuwe groene structuren in en rond de kernen. De daadwerkelijke realisatie vindt plaats wanneer er sprake is van ruimtelijke ontwikkelingen, al dan niet geïnitieerd door de gemeente Raalte. Belangrijk is om vanaf de tekentafel hieraan de nodige aandacht te besteden. Dat vraagt wat van onze communicatie, zowel intern als extern. Door hier pro-actief op in te zetten kunnen we bouwen aan een gezonde en groene leefomgeving. Inzet op communicatie voor bewustwording en preventie is hierbij nodig en zal vooral via de lijnen van het regulier beheer en onderhoud moeten gaan lopen én bij alle voorkomende projecten (herinrichtings- en nieuwbouwplannen). Eventuele handhavingsacties zien we als belangrijk/ onontbeerlijk sluitstuk.

Bijlagen

Criteria voor BHS (Bomenhoofdstructuur) ("te beschouwen als drager van GHS"):

Op gronden van gemeente:

1. Cultuurhistorische waarde (bijv. cultuurhistorische landschapselementen of -structuren)
2. Schaalbepalende waarde (bijv. versterken ruimtelijke kwaliteit, betreft veelal het volledige wegprofiel)
3. Structurerende waarde (bijv. versterken hiërarchie en herkenbaarheid van belang/status van (ontsluitings)wegen)
4. Ecologische waarde (bijv. belangrijke (potentiële) ecologische verbindingsroute of leefgebied voor beschermde faunasoorten zoals o.a. vogels, vleermuizen en kleine grondgebonden zoogdieren zoals egel en eekhoorn)
5. Multifunctionele (gebruiks)waarde (bijv. lijnelementen /-structuren met belangrijke (dubbel)functies als verkeersgeleiding / -scheiding, geluidswering, koelte, ecologische verbinding of (essentieel) leefgebied voor beschermde fauna)

Op gronden van derden:

6. Bovengenoemde criteria (1 t/m 5)
7. Lijn- (en punt)elementen van beschermwaardige houtopstanden (bomen) (zie interactieve kaart / lijst beschermwaardige houtopstanden)

Criteria voor GHS (Groenhoofdstructuur):

Op gronden van gemeente:

1. Cultuurhistorische waarde (bijv. cultuurhistorische landschapselementen of -structuren)
2. Schaalbepalende waarde (bijv. versterken ruimtelijke kwaliteit / beleving, handhaven en onderling verbinden van schaalbepalende groenelementen)
3. Structuurbepalende waarde (bijv. versterken hiërarchie en herkenbaarheid in stedenbouwkundige structuur en (onder) scheiden of verbinden van gebieden, randgebieden of 'groene schillen')
4. Ecologische waarde (bijv. belangrijke (potentiële) ecologische verbindingsroute of leefgebied voor beschermde faunasoorten zoals o.a. vogels, vleermuizen en kleine grondgebonden zoogdieren zoals egel en eekhoorn)
5. Multifunctionele (gebruiks)waarde (bijv. gebieden met belangrijke (dubbel)functies als verkeersgeleiding / -scheiding, spelen / recreëren, waterberging, geluidswering, koelteplek en/of (essentieel) leefgebied voor beschermde fauna) (te hanteren vuistregel: indien groenstroken breder dan 5 meter én aan bomenhoofdstructuur (of bomensubstructuur) gelegen, dan als GHS aan te wijzen)

Op gronden van derden:

6. Bovengenoemde criteria (1 t/m 5)
7. Percelen met beschermwaardige houtopstanden (zie interactieve kaart / lijst beschermwaardige houtopstanden > 'beschermd boomgebied')
8. Waterpartijen en (watervoerende) sloten en greppels incl. oever (van Waterschap)

Algemene belangrijke aandachtspunten voor nadere invulling / inrichting van de BHS en GHS:

- Ecologisch verantwoord (zoveel mogelijk bio divers en extensief waar mogelijk, meer variatie in beplantingstypen en -soorten)
- Beheerbaar (technisch goed en veilig uitvoerbaar, en betaalbaar)

Veilig (verkeersveilig én sociaal veilig

